

20 ÉVES A MEZŐGAZDASÁGI GÉPMÚZEUM MEZŐKÖVESDEN

HAJDU RÁFIS JÁNOS

A Mezőgazdasági Gépmúzeum fennállásának 20. évfordulóját 1999. évben érte meg. Az elmúlt két évtized ad arra indítékot, hogy e múzeum létrejöttének, kiteljesedésének eddigi történetét átgondoljam és az általam lényegesnek ítélt történéseket írásba foglaljam.

E múzeumnak nemcsak a tárgyi anyaga, de létrejöttének körülményei is igen sajtóatosak, országos viszonylatban is egyedülállónak mondhatók.

A múzeum anyaga két részből áll. Az első rész a 19. század végén, a 20. század első felében a vidéki ember által használatba vett gyáripari technikai eszközök változatos gazdagsága, sokfélesége. Ezek a gépek, termelési eszközök napjainkra már egy messze meghaladott technikai szint produktumai. Egyben a gyáripar elindulásának, az első tömegtermelésnek megmaradt egyedei, amelyek a 21. századba átvive az emberiség számára egy kézzelfogható, működésbe hozható, rendkívül értékes kortörténeti dokumentumként szolgálhatnak.

A múzeum második része az e korhoz kapcsolódó, de szorosan a mezőkövesdi gazdálkodó parasztság életéhez, munkakultúrájához tartozó eszközök és dokumentációk anyaga. E rész számomra nemcsak mint elkötelezett lokálpatriótának rendkívül fontos, hanem városunk múltjának alaposabb megismerése szempontjából is szükségszerű. Annál is inkább, mert a Mezőkövesdről szóló néprajzi publikációk döntő többségben csak a matyóság népművészetével és a túlnépesedés következtében létrejött mezőgazdasági bérmunkások életkörülményeivel foglalkozott. Mellőzték a lakosság jelentős részét kitevő, történelmi hagyományait legkövetkezetesebben képviselő, a település határát megművelő kisbirtokos paraszti réteget.

A MEZŐGAZDASÁGI GÉPMÚZEUM LÉTREJÖTTÉNEK TÖRTÉNETE

1. Az előzmények

Ha a fenti témát akarom megfogalmazni, úgy érzem, előbb röviden saját életemről kell szólnom.

Az ember, ha idős korához érve visszatekint élete megtett útjára elcsodálkozhat, milyen előre nem tervezett feladatok megoldására kényszerítette őt az élet. Van ugyan, aki fiatal korában iskolai tanulmányokkal, szakirányú képzéssel rááll egy pályára, és magát folyamatosan továbbképezve egy előrelátható életpályát fut be. A másik embernél több előre meg nem tervezett, egymástól lényegesen eltérő, de valahol a mélyen talán mégis egymásba kapaszkodó, különböző életszakaszok megélése jelenti a gazdag, eredményes életutat.

Az életemre ez utóbbi a jellemző. Ha nyiladozó értelmem hajnalán nekem valaki azt mondta volna, hogy neked egy nagyméretű, országos viszonylatban is egyedülálló mezőgazdaságtéchnika-történeti szakmúzeumot kell majd létrehoznod, bizony képtelenségnek tartottam volna. Erre a feladatra én iskolai indíttatást nem kaptam, hiszen életkornak megfelelően nappali tagozaton csak 6 elemi végeztem. Később láttam meg, hogy az általam megélt „életiskola” szinte egyenesen erre a feladatra képezett ki.

Népes családban, kisbirtokos paraszti gazdaságba születtem 1930-ban. Egész kicsiny gyermekkoromtól belém ivódott a természet, a föld szeretete, a sokirányú szorgalmas paraszti munka, az állatokkal, technikai eszközökkel való együttélés és bánásmód, a mindennapos munkavégzés, a minden javaival, lehetőségével gazdálkodni akaró ember szemlélete. Ezt a paraszti életutat világította meg előttem a két télen át végzett, 1948-ban befejezett Aranykalászos Gazdaképző iskola. Ezt követően jó iskolának bizonyult számomra a tényleges katonai szolgálat is, ahol 1951–1953 végéig aknavető tüzszerszéként az ország lösztermentésén dolgoztam. Itt ismerkedtem meg a finomabb műszaki szerkezetekkel, az életveszélyes feladatok elvégzéséhez szükséges előre nagyon átgondolt, erősen fegyelmezett munkavégzéssel, magatartással. A katonaság után „átképzős” végzettséggel teherautó-javító szakmában több mint két évtizeden át dolgoztam, ahol a nagyobb motorok, a gépjárműtechnika és a vasipar szerelmese lettem. Éveken át e területen művezető, minőségi ellenőr is voltam, ahol az emberekkel való bánásmódban is nagy tapasztalatokat szereztem. Életiskoláim eddigi szakasza szerintem már egy technikai végzettséggel felért.

Mindig szerettem olvasni, főleg a népi írók műveit. Érdekelt a történelem, a képzőművészet és az építészet. Nagyon szerettem a múzeumokba járni. Itt a néprajz, a technika-történet vonzott legjobban. Korán elhalt szüleim emléke is a múlt iránti fokozott érdeklődésemet és tiszteletemet váltotta ki. Közben rádöbbenem, milyen lényeges társadalmi változás zajlik körülöttünk. Az 1940-es évek végén megkezdődött az erőszakos kollektivizálással a hagyományos családi munkaerőre alapozott kisparaszti gazdálkodás felszámolása. Nagy ütemben szélesedett az ipari munkavállalás lehetősége és kényszere. Ezek hatására az 1950-es években megszűnt az addig oly jellemző és híres matyó népviselet. Az addig jobbára népi készítésű ruhadarabokat teljes mértékben a gyáripari konfekció termékei váltották fel. Ugyanígy nagy tömegben használaton kívülre kerültek a kisparaszti gazdálkodás kézi és állati igaerőre alapozott termelőeszközei, valamint a kisipari műhelyek berendezései, szerszámai. Mindez a folyamat kb. két évtized (1950–1970) alatt zajlott le. (Ma már láthatjuk, hogy e „fejlődéssel” párhuzamosan elindult a magyar nép lélekszámának tragikus kimenetelű csökkenése is.)

A letűnt életforma tárgyi emlékeinek megőrzését múltunk családi-rokonságbeli relikviáinak mentésével kezdtem. A Körösfő u. 29. alatti szülői örökségű telekrészen 1968-ban egy 35 m² alapterületű, szoba–konyha–kamra beosztású, „Matyó kisházat” építettem e tárgyak élethű elhelyezésére. Ugyane körből szedtem össze a mezőgazdasággal kapcsolatos munkavégzés kisebb-nagyobb eszközeit is. Az igazi gyűjtőmunkám azonban az erőgépek felkutatásával és megszerzésével kezdődött.

1971 decemberében vásároltam egy szalagfűrészszel egybeépített, század elején készült, benzines lokomobilt. Előző gazdája egy mezőnyárádi Kozák Iván nevű, első világháborúból itt maradt orosz hadifogoly, kiváló gépészmester, aki származására való tekintettel legálisan használhatta azt.

1972-ben 2, 1973-ban már 8 darab különböző „ősmotort”, egyhengeres stabil vagy vontatható (lokomobil) felépítésű gépet gyűjtöttem be. Ezzel kezdetét vette a mai múze-

um fő profilját jelentő muzeális erőgépek tudatos gyűjtése. Ez az értékmentő munka akkor talán egyedülálló jelenség volt Magyarországon.

Mezőkövesd paraszti társadalmában széles körben elterjedt a bércséplős, darálós, olajütős vállalkozás. Ezek felszámolása az államosításokkal 1954-ig megtörtént.

Nagy változást hozott a háború utáni években megindított, nagyütemű elektromos hálózatfejlesztés, amely az addigi, helyenkénti robbanómotoros stabil erőgépeket villanymotorra cserélte fel.

Így kerültek használaton kívülre azok az első motorikus erőgépek, amelyek a századforduló tájékán megjelenve, műhelyeknek és különböző kisüzemeknek meghajtó gépei voltak. (Mezőkövesden az 1906-ban létesült helyi áramfejlesztő és szolgáltató telep 1942-ben megszűnt, amikor is a község elektromos hálózatát a Kazincbarcikát és Eger városát összekötő, folyamatos áramellátást biztosító, regionális hálózatra csatlakoztatták.)

Ezek az erőgépek, az akkori politikai megítélés szerint jelentős termelőeszközöknek minősültek, magántulajdonban tartásuk, üzemeltetésük törvényileg tilos volt.

Bármilyen nagymérvű is volt az 1950-es években az „ősmotorok” tudatos pusztítása, beolvasztásra való begyűjtése, imitt-amott mégis maradt belőlük: a kisebb falvakban eldugva, kazlak alá helyezve, tüzelőanyaggal, fagallyakkal letakarva, vagy gazdájuktól elhagyott, egykor virágzó gazdaságú portákon földbe süllyedve, beomlott tetők alatt, szétszedve ócskavas halomba hányva.

Kezdetben sokan félve adták el gépjüket, féltek a hatóságok esetleges negatív reakciójától. Más esetekben a tulajdonosokat volt nehéz megtalálni. (Ez időben sokan faluról városra költöztek.) Kemény akarat, rámenősség és sok munka kellett szinte minden gép megszerzéséhez. A nagy súlyú gépek helyszíni kibontása, kiszerelése, gépkocsira való fel-lerakódása – sokáig rakodógép nélkül – külön nagy feladat volt.

A megvásárolt és nehéz körülmények között hazaszállított – hisz legális autófuvart kezdetben szinte lehetetlen volt szerezni – gépeket itthon szétszereltem, megtisztítottam, alkatrészenként lefestve összeszereltem és ha lehetséges volt, üzembe is helyeztem. Megőrzésükre a Kőrösfá utcai telkünkön 1972–73-ban 120 m² alapterületű, betonoszlopokon álló, hullámpala tetős szint építettem, amely épület 1979–1992-ig múzeumi kiállítóhelyiségként szolgált, jelenleg múzeumi raktár.

Sok segítséget kaptam az 1970-es években a gépek felújításához egykori MEZŐGÉP-es munkatársaimtól, majd később, amikor gyűjteményem kezdett jelentős látványossággá, értékévé válni, munkahelyem vezetőitől is. Egyre szélesedett a gyűjtemény iránti érdeklődők köre. Motorszerető emberek mellett különböző vállalatok vendégei is gyakran felkeresték.

Mindig több és több információ, segítőkészség jutott el hozzám. Ez időben eszméltem rá, hogy nekem e téren milyen óriási feladatom van. Kezdetben csak mint az egykori paraszti vagy kisüzemi használati eszközöket láttam e gépekben, de felirataikat, gyártó cégtábláikat olvasva hamarosan rádöbbsentem, hogy e termékek a korai – nagyobbrészt magyar – gépgyárak emlékét őrzik. 1949-től a politika átkeresztelte az államosítás előtti gépgyárak nevét.

Így lett a HSCS Hofherr Mátyás kispesti gyárából Vörös Csillag Traktorgyár, a Röck István gépgyárból Április 4, a Ganz Danubius hajógyárból Georghiu Dés, a Weiss-Manfréd művekből Rákosi Mátyás Művek, a szombathelyi Pohl Ede gépgyárból Élelmiszeripari, a mosonmagyaróvári Kühne Ede gyárából csak Mezőgazdasági Gépgyár, a Miskolci Hercz Jenő és a Szilágyi és Diskant gépgyárból Borsodvidéki Gépgyár, a Fried Gyula gépgyárból pedig Miskolci MEZŐGÉP vállalat stb.

A gyáralapítók nevét igyekeztek kitörölni a társadalmi tudatból. Óriási igazságtalanságnak éreztem ezt, hisz ezek az emberek egy-egy jelentős ipari üzemot építettek ki és hagytak maguk után. Ugyanígy elítéltem azt, hogy a hivatalos politika e gyáripari termékek birtoklóit – malmosokat, olajütősöket, darálókat, cséplőgép-tulajdonosokat – a nép ellenségének kiáltották ki, hisz e vállalkozók nélkül lényegesen szegényebb lett volna az a társadalom, amelyben ezek működtek. Történelmünk tudatos elszegényesítését, nemzeti értéktudatunk beszűkítését éreztem e jelenség mögött. Úgy gondoltam, a pusztulástól megmentett gépeim az egykori magyar gépipari fejlődés elindulásának és kiteljesedésének szolid reprezentánsai lehetnek és egyben az azt létrehozók nevét is megőrzik az utókornak. Továbbá maradandó emlékei lehetnek sok vidéki kisüzemi, családi vállalkozásnak is.

A nagy ütemben gyarapodó gyűjteményről egyre több újságcikk jelent meg, közlik országos lapokban. Az 1973. január 28-i Szabad Földben Kőműves Gyula már a „Múzeumlapító motorszerelő” címmel írt, az 1975. október 18-i Népszavában Takács Tibor „Hogy ne múltunk el nyomtalanul a világból” címmel tájékoztat. 1977 augusztusi Autó Motorban Liener György: Levél és látogatás című terjedelmes írás sok szakmai érdeklődőt, motorgyűjtőt irányított hozzánk. Nagy jelentőségű írás volt többek között dr. Horváth Árpád, a népszerű technikatörténet-író cikke: „Motorgyűjtemény Matyófülön”, a Magyar Nemzet 1977. szeptember 3-i számában, majd Hajdú Imre: „Őseink gépeik – Gépeink ősei” – az Észak-Magyarország 1978. november 6-i számában.

Ezekben az években pozitív változás indult el a politikában és a gazdasági életben egyaránt. Az 1972-ben megjelent MÉM-rendelet már 10 lóerő teljesítményig engedélyezte az erőgépek magánhasználatát. Ez a lehetőség évek múltával 15, majd később 34 lóerőre emelkedett. 1977-ben jelent meg az agrártörténeti emlékek fokozott védelméről szóló három minisztérium által kiadott MÉM–ÉVM–KM. 42/1977/XII. 8. számú rendelet, amely elindította egy agrártörténeti emlékgyűjtés országos kibontakoztatásának. Ez egyben legalizálta, igazolta az én eddigi gyűjtő törekvéseimet.

2. Az alapok lerakása

1978-ban gyűjteményünk már olyan mennyiségűre szaporodott, hogy úgy éreztük, annak kiállítászerű fenntartása és továbbfejlesztése magánérből tovább már nem lehetséges. Ekkor feleséggel úgy döntöttünk, hogy a gyűjtött anyagot az elhelyezését biztosító 100 négyzetméteres telekrésszel együtt, térítés nélkül, állami tulajdonba ajánljuk fel azzal a kikötéssel, hogy a gyűjteményt a mi közreműködésünkkel Mezőkövesden múzeummá fejlesszék. Ajánlatunk a Magyar Mezőgazdasági, majd az Országos Műszaki Múzeumnál tett sikertelen próbálkozásaink után a Kulturális Minisztériumhoz került, amely azt elfogadta és a gyűjteményt a helyileg illetékes Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Szervezet hatáskörébe utalta.

A megyei múzeum igazgatója, dr. Szabadfalvi József 1979 tavaszán nagy érdeklődéssel fogadta a valószínűleg számára kevésbé ismert gyűjteményt és vele a múzeumi szervezet két új dolgozóját, Hajdu Ráfis Jánost mint intézményvezetőt és Hajdu Ráfis Jánosné sz. Bakos Máriát, mint múzeumi gondnokot. A múzeumközpont szakemberei közreműködésével az udvartéren és az általam korábban épített színpad alatt, rövid időn belül egy állandó kiállítást alakítottunk ki. E kiállítás a nagyközönség számára 1979. augusztus 4-én ünnepélyes keretek között nyílt meg a Kőrösi utca 27. szám alatt, Mezőgazdasági Gépek Gyűjteménye néven.

Kiállításra került 50 db erőgép, közel 500 db díszes kovácsmunka és jelentős kis-paraszti gazdasági eszköz. A múzeumi látnivalókat bővítette a saját tulajdonban maradt „Matyó kisház”, amelyben főként a családunk múltjának relikviáit helyeztük el. Ugyanakkor a 300 négyszögöles udvarunk, amely közepén egy 30 darabból álló fenyőfacsoport állt, teljes egészében a múzeumi látogatók mozgástere lett.

1980-ban saját költségemre egy 12 m² alapterületű tornácos pavilont építettem vendégkönyv elhelyezésére és belépőjegy, valamint múzeumi kiadványok árusítására. E szűkös helyre kerültek Mezőkövesd egykori társadalmának emlékei, többek között a MÉH-telepi ócska rongyok közül kimentett Mezőkövesd városának múlt században készült zászlaja, valamint Pető József egykori kisbirtokos gazda és énekkari tag által megmentett dalárda-relikviák, pl. a front idején szlovák területre elhurcolt és az ottani magyarok által visszahozott 1908-as énekkari zászló, Gaál István márványtáblás, bronzból öntött portréja, 1904–1935-ig készült énekkari csoportképek és egyéb írásos dokumentációk. Mindezek után elmondhatom, hogy ez a szülőktől örökölt udvar, mint az egykori nagyobb parasztporta része, ahol 4 évtizeddel ezelőtt egy 25 holdas népes kisbirtokos család élete, gazdálkodása zajlott, ez időben egy sajátos kultúrmissziót teljesít: múltunk emlékeit őrzi.

Hivatalos kiállítóhellyé válásunkkal múzeumi tevékenységünk felerősödött. Múzeumi látogatóink száma 1980-ban közel 6 ezer, 1986-ban már több mint 11 ezer fő. A gyűjtemény műtárgyanyagának egy személy általi gyarapításához évről évre megközelítően elegendő pénz jutott. A begyűjtött anyagot a szomszéd udvarokban helyeztük el (Cserfa u. 14., Eötvös u. 36, 32, 37. sz. alatt).

A múzeumi terület bővítése hamarosan kényszerítő feladatnak bizonyult. 1982 elején a mi kezdeményezésünkre, a helyi tanács közreműködésével a megyei tanács és a Herman Ottó Múzeum vezetése elővásárlási jogon megvásárolta a szomszédos Eötvös utcai, akkor még 38. szám alatti telket, amely korábban elhunyt nagybátyám, Hajdu Ráfis Gáspár gazdálkodó udvara volt. E terület megszerzése alapja lett egy végleges mezőgazdasági technikatörténeti múzeum létrehozásának. Ezt a törekvésünket támogatta Fejes László megyei tanácselnök-helyettes. Közreműködésével az OMF 200 000 Ft-ot adott az új telken levő, egy korábban istállóépület – népi műemlék jellegű tüzelős ól – felújításához. Ez a feladat egy poroszlói magánkivitelező által 1983-ra megvalósult. Az istálló belső berendezésének rekonstrukcióját magam készítettem el.

Bán József mezőkövesdi gimnáziumi tanár kérelmező levelére Vánca Jenő mezőgazdasági miniszter 200 000 Ft támogatást nyújtott múzeumunknak, amit 1982–1986-ig a múzeumi telek rendezésére, ideiglenes tárolók építésére, műtárgyak vásárlására és az istálló mellett álló magházépület felújítására fordítottunk. E feladatok elvégzését magamra vállaltam, melyhez nagy segítséget nyújtottak Urbanovics Ferenc járási tűzoltóparancsnok és munkatársai. Így valósult meg a matyó parasztudvar emlékét őrző ólaskerti rekonstrukció: tüzelős ól, lóhíves, magház, félszer, hidas, kocsiszín, gémeskút együttese.

A múzeumi terület további hasznosítási tervét Wirth Péterrel, az Országos Műemléki Felügyelőség építésével és a megyei múzeumi szervezet vezetésével 1982-ben közösen alakítottuk ki, amely három kiállító- és egy iroda–műhely–vizesblokk új épület létrehozását rögzítette. Fejes László elnökhelyettes nyugdíjba vonulásával azonban múzeumunk továbbépítése majdhogy leállt. 1985-ben elkészült ugyan két tervezett kiállítóépület betonalapzata, de a felmenő falak csak 1987-ben, a tetőzet 1988-ban, bevakolása csak 1989-ben valósult meg, jelentős részben a Mátra-Bükkvidéki Idegenforgalmi Intéző Bizottság támogatásából.

Közben folytattam a műtárgyak gyűjtését. Jelentős értékű és mennyiségű muzeális anyag gyűlt ez időre össze. Gyűjteményünk anyagáról „Gyártmánytörténeti ismertető”-t és katalógust írtam, amelyet 1985-ben dr. Szabadfalvi József szerkesztésében a megyei múzeumi szervezet adott ki. Ekkorra egyre sürgetőbbé vált az új telken egy felújító műhelyt, irodahelyiséget, vizesblokkot magába foglaló építmény létrehozása. Látogatóink száma ez időben évi 10 000 fő körül volt. Ezt a forgalmat angol WC és kézmosó nélkül kulturáltan lebonyolítani nem lehetett. Az általam igényelt újabb építkezés pénzügyi feltételeit bárhogy is kértem, sem az illetékes megyei, sem a városi szervek nem biztosították. Végső elkeseredésemben 1989-ben szerződészegéssel vádoltam meg a megyei múzeum vezetését, a város részére pedig becsomagoltam és kísérvéllel visszaküldtem az 1983-ban a városi tanácstól kapott „Pro Urbe” kitüntetésemet.

Múzeumunk anyaga, területe és üzemeltetése a megyei tanács hatáskörében volt, így annak továbbfejlesztési feladata is reá hárult. Mezőkövesd városa csak érdekeinek megfelelően és erejéhez mérten támogathatta volna törekvéseinket.

3. Létrejön a múzeum

Ilyen gondok közepette ért el bennünket a rendszerváltás. Az 1990. évi városi költségvetés újratárgyalásakor már az MDF, a Független Kisgazda Párt és a Városszépítő Kör képviselői is felszólaltak érdeklünkben. Így szavaztak meg múzeumunk részére a város költségvetéséből először támogatást. Ez az összeg 500 000 Ft volt, amelyhez a megyei múzeumi szervezet vezetése 400 000 Ft-ot adott. Pályázatom által a megyei Mecénás Alapból 340 000 Ft-hoz, a MEBIB-től pedig 200 000 Ft-hoz jutottunk. Ebből az összegből építettük meg az 1982-ben tervezett irodaépületet.

Ekkor jelentkezett támogató szándékkal egy korábbi látogatónk – akit a miskolci dr. Terplán Zénó professzor hozott el múzeumunkhoz –, dr. Pálffy Sándor Svájcban élő magyar mérnök, egyetemi professzor. Ő előbb saját pénzét, majd a Magyar Mérnökök és Építészek svájci szervezetében gyűjtött valutát küldte el számunkra. E pénzből még 1990-ben két épületet összekötő félhajast és egy nagyméretű lebetonozott kiállítóteret hoztunk létre.

1991-ben a svájci és a helyi önkormányzat támogatásából külső szakipari kivitelező közreműködése nélkül, megkezdtem felépíteni a 365 m² alapterületű erőgépcarnokot, amely malmi vízerőgép-bemutatónak és egyéb kiállításoknak is helyet biztosított. E negyedik épület 1992-ben történő befejezésével teljes egészében kiépült az (időközben új házszámot kapott) Eötvös u. 32. sz. telek.

Ezt követően a Kőrísfa utcai telken lévő első kiállításunkat teljesen felszámoltuk és átköltöztettük az új múzeumi területre. Az új kiállítást teljes egészében magam terveztem és építettem fel. Ünnepeyes keretek között dr. Bodó Sándor kulturális minisztériumi főosztályvezető 1992. május 7-én nyitotta meg nagy érdeklődés mellett. Ezután hamarosan megjött a Kulturális Minisztériumból az az okirat, mely intézményünk nevét Mezőgazdasági Gépmúzeumra változtatta.

Ilyen szép eredmények láttán nagy volt az örömünk, de már közben láttuk azt is, hogy e terület kevés elképzeléseink megvalósításához. Ekkor a helyi önkormányzati képviselők és Pesti Ferenc országgyűlési képviselő szorgalmazására Szabó György, a megyei közgyűlés elnöke felkereste múzeumunkat és egyetértett javaslatunkkal, melynek eredményeként a megye és a Herman Ottó Múzeum 1 millió Ft-ért megvásárolta a szomszédos Eötvös u. 30. számú telket. E terület kitakarítása után dr. Horváth Béla váro-

si főépítéssel és dr. Veres Lászlóval, a megyei múzeum igazgatójával megbeszéltük az itt létrehozandó kiállítóépületek elhelyezési rendjét. A megyei önkormányzat viszont ki nyilvánította, hogy az új terület beépítésére nem tud pénzt biztosítani. Oldja meg a feladatot a megyei múzeum, ahogy tudja. Azzal én tisztában voltam, hogy múzeumvezetésünk ilyen feladatot saját költségvetésből nem fog megvalósítani, ezért elhatároztam, hogy újabb pénzüsszegeket szerezve, saját kivitelezésben, a nyári hónapokban egy-két kiegészítő munkaerővel, létrehozom a tervezett épületeket.

Rendelkezésemre állott ez időben a 700 000 Ft-ot kitevő svájci adomány megmaradt része, Szabó János földművelésügyi minisztertől kérésemre kapott 100 000 Ft, egy kisebb összegű németországi, valamint a mezőkövesdi városi önkormányzattól szinte évről évre kapott támogatás. Ezen összegeket még a megyei központ múzeumfenntartási keretéből egészítettem ki, és mindezt építőanyag vásárlására fordítottam. Nagy segítségemre volt az a bontott tetőcserép anyag, amely a megyei múzeum tetőfelújítása során jutott hozzánk.

Mindezek alapján évenként felépült egy-egy kiállítóépület, és az általam elvégezhető építkezéseket, állandó kiállításokat 1997. év végére befejeztem. E területen ma még egy bontásra váró lakóház van. Helyére földszintjén egy előadóterem, tetőterében dokumentációs anyag elhelyezésére szolgáló helyiség épülhetne.

Így jött létre, közel két évtizedes munka eredményeként az a múzeumi egység, amely sajátosságánál fogva egyedülálló az országban. Ma már külföldön is számon tartják. Ez a kiállítás magába foglalja a kisüzemi mezőgazdaság szinte teljes eszköztárát, a sokféle erőgépet, a szállító- és talajművelő eszközöket, különböző terményfeldolgozó berendezéseket. Továbbá a kovácsműves és bognármesterséget, valamint a vidéki tűzoltóeszközöket. Különleges látványosság még az a vendégpihenő épület, amelyet Kovács András és fia Szabolcs festett matyó bútoraival, Fehér Tibor fazekasmunkáival, Skarbinecz György matyó festményeivel és Hajdu Ráfnis János fafaragásaival rendeztem be.

A múzeum összes területe 2685 m², műtárgyak száma 2105 db. A műtárgyak becsült súlya összesen: 250 tonna.

Mindig nagy tisztelettel és köszönettel emlékszem azokra az emberekre, intézményekre, akik a múzeumépítő munkámban esetenként, vagy tartósan segítségemre voltak. Szűkebb rokonságom mellett Mezőkövesden Bajzáth Péter, Kiss László, vidéken Jancsár József (Babócsa), Klisics János (Szeged), Kisapáti István (Bordány), Péter László (Pécs), Tóth Imre, Hajdú András (Tiszalök), Süle Gábor (Orosháza), Réz Gyula (Budapest) stb. Továbbá a helyi MEZŐGÉP, a Kismotor és Gépgyár, az AVF dolgozóira, akik egy-egy problémám megoldásában közreműködtek. Nagy jelentőségű volt még a mezőkövesdi ÁFÉSZ, az ÉMÁSZ és a MÉH telep támogatása műtárgyaink gyarapításában, de kapunk muzeális értékű gépet a Matyó Mg. Szövetkezettől is. Legyen itt megörökítve köszönet szavával támogatásukért a Svájcban élő dr. Pálffy György mellett a markdorfi Jakab Gábor dipl. inek.-ng, a Párizsban élő mezőkövesdi származású „szappanos” Amsel György fizikusnak, az egykori mezőkövesdi malomtulajdonos Amerikában született fiának, Stefan Klein gyárosnak és dr. Berecz István hannoveri lakosnak a neve.

Építkezéseim befejeztével 1997-ben a legfőbb segítóm tiszteletére, Isten dicsőségére, egy út menti fészületet állítottam. Tőle kaptam e nagy munkák elvégzéséhez az éveket, a kitartást, az erőt, és köszönhetem neki feleségemet, aki kezdettől fogva támogatott e nagy feladat megvalósításában.

Úgy érzem, múzeumunkat Mezőkövesd városa és vezetése mára már véglegesen befogadta és értékeli. Munkám elismeréseként 1990-ben a Művelődési és Közoktatási

Minisztérium „Nívó Díjában” részesített, 1991-ben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés „Alkotói díjat”, városunk önkormányzata „Mezőkövesd város díszpolgára” címet adományozta részemre.

Intézményünk 1997-ben, a Pulszky Társaság és a Magyar Múzeumok Szövetsége pályázatán az „Év múzeuma” különdíjat nyerte el.

DAS MUSEUM FÜR LANDWIRTSCHAFTLICHE MUSEEN IN MEZŐKÖVESD IST 20 JAHRE ALT

Das oben benannte Museum feierte das 20. Jubiläum seines Bestehens im Jahre 1999. Die vergangenen zwei Jahrzehnte veranlassen mich dazu, die bisherige Geschichte der Gründung und der Entwicklung dieses Museums zu durchdenken und die von mir für wichtig erachteten Ereignisse in schriftliche Form zu fassen.

Nicht nur das Gegenstandsmaterial, sondern auch die Umstände der Gründung dieses Museums sind einzigartig, und auch auf Landesebene als einmalig zu bezeichnen.

Das Material des Museums besteht aus zwei Teilen. Der erste Teil umfaßt das Reichum und die Vielfalt jener technischen Geräte der Fabrikindustrie, die am Ende des 19. und in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts von Leuten auf dem Lande gebraucht wurden. Diese Maschinen und Produktionsmittel sind das Produkt eines heute längst überholten technischen Niveaus. Sie sind die übriggebliebenen Exemplare aus den Anfängen der Fabrikindustrie und aus der ersten Massenproduktion, die in das 21. Jahrhundert übernommen als handgreifliche, in Betrieb setzbare und außerordentlich interessante zeitgenössische Dokumente dienen können.

Der zweite Teil des Museums umfaßt das Material jener Geräte und Dokumente, die in diese Epoche gehören, jedoch eng mit dem Leben und der Arbeitskultur der Mezőkövesder wirtschaftenden Bauernschaft verbunden sind. Dieser Teil ist für mich nicht nur deshalb außerordentlich wichtig, weil ich verpflichteter Lokalpatriot bin, sondern weil sie aus dem Gesichtspunkt des gründlicheren Kennenlernens der Vergangenheit unserer Stadt zugleich auch notwendig ist. Um so mehr, da die ethnographischen Publikationen über Mezőkövesd sich in ihrer Mehrheit nur mit der Volkskunst der Matyós (Bewohner von Mezőkövesd und Umgebung – der Übersetzer) und den in Folge der Überbevölkerung eintretenden Lebensumständen der landwirtschaftlichen Lohnarbeiter befaßt haben. Sie übergingen die Bauernschaft der Kleingrundbesitzer, die den bedeutenden Teil der Bevölkerung ausmachten, die historische Tradition am konsequentesten vertraten und den Hotter der Gemeinde bedauten.

János Hajdu Ráfis